

DOCUMENT MARC PER A LA CONSTITUCIÓ DE LA XARXA

(aprovat Primera Jornada de la Xarxa: 7-11-2012)

1. Plantejament inicial:

“*Quan neix un infant, neix una mare, un pare i una família*” ... així ho expressa el psiquiatre infantil nord-americà Daniel Stern (1999) per compartir que les necessitats d'educació i criança del nadó les han de respondre una mare i un pare que generalment s'inicien en aquesta funció, els quals necessitaran el suport de les seves famílies d'origen, d'amics amb experiència i/o de diferents professionals, per realitzar aquesta nova funció. Ara bé, el suport que han de rebre de la seva xarxa de suport social i professional ha de donar resposta a les complexes i diverses necessitats de l'infant i a les seves necessitats com a adults cuidadors. Aquest suport implica el compartir cultura d'atendre integralment els infants petits i cultura de conciliació de la vida de l'adult amb la nova tasca de criança, dins d'un marc de respecte a la diversitat multicultural de les diferents famílies dels barris.

La **cultura d'infància** es manifesta en **la manera i en els resultats de com una comunitat té cura dels seus infants**. Es palesa amb els pensaments, els comportaments, els productes o els recursos utilitzats per donar resposta a les necessitats de l'infant. Aquesta resposta està condicionada per la visió que l'adult té de l'infant, per l'accessibilitat als recursos disponibles del seu entorn, pel marc legal sobre l'atenció a l'infant (drets i obligacions que tenen les famílies, les institucions i les administracions) i per les polítiques locals i estatals relacionades amb la infància per adaptar-la als avenços científics i les necessitats emergents de la població. I ha d'afavorir un entorn segur i educatiu.

Els pares i les mares van adquirint la seva **visió d'infant mitjançant un procés d'aprenentatge social**. S'inicia amb la pròpia infantesa i es consolida amb les vivències, a partir de **com han estat i s'han sentit cuidats**, de la **informació assimilada** i de **com es posicionen** amb el tracte que consideren més adequat per als infants.

La implementació d'una xarxa territorial de la petita infància als barris de Can Serra i Pubilla Cases és una oportunitat per incidir en els pares i les mares, amb la finalitat d'oferir-les suport a la seva tasca. De manera que s'afavoreixen la comunicació, el serveis de proximitat i poder compartir la diversitat de les necessitats canviants de la població.

El treball en xarxa també beneficia els professionals d'atenció a la infància, ja que aporta una visió més completa i global de la població a atendre, a partir de l'intercanvi d'experiències, d'afavorir un llenguatge comú que reculli la diversitat multicultural, millorar la coordinació i la cooperació entre equipaments i entitats, generant una relació de confiança i creant sinèrgies. També permet un millor aprofitament dels recursos de la comunitat, compartir i relativitzar les pròpies dificultats. La Xarxa eixample l'espai de comunicació i afavoreix incidir en molts aspectes subtils que condicionen les cultures d'infància presents.

Xarxa d'Atenció a la Infància de 0 a 6 de Pubilla Cases i Can Serra

MISSIÓ: Col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criança dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos.

Amb el present **document de constitució** de la Xarxa, volem formalitzar i connectar les “xarxes professionals informals” que s’han anat generant al districte des de fa molts anys, a iniciativa de diferents equipaments professionals i entitats ciutadanes que realitzen treball de suport a famílies amb fills i filles de 0 a 6 anys i, també, potenciar la feina feta fins ara.

2. La població del districte:

El districte municipal 5è de l'Hospitalet està format pels barris de Pubilla Cases i Can Serra. Té una extensió de 0,91 km², hi ha unes 14.300 llars ocupades, on viuen 40.570 persones, que presenta una gran diversitat cultural d'origen, que es palesa amb el seu lloc de naixement. Aproximadament un terç de tota la població (adults i infants) són nascuts a Catalunya, un terç a la resta de l'Estat espanyol i un terç a l'estranger. La mitjana d'habitants censats per habitatge ocupat és 2.8 persones, que coincideix amb la mitjana de la ciutat. Al districte hi han uns 2.390 infants menors de 6 anys i uns 360 naixements anuals.

3. Equipaments i entitats d'atenció a la infància. Els nodes de la Xarxa:

A la taula 1 figuren els diferents equipaments professionals i entitats ciutadanes que seran convidats a conformar la xarxa. Han estat agrupats en 4 àmbits sectorials (educació, salut, acció social i altres sectors).

Taula 1: Equipaments i entitats d'Atenció a la Infància de 0 a 6 al districte 5è. Nodes la Xarxa. 2012

EDUCACIÓ	SALUT	ACCIÓ SOCIAL	ALTRES SECTORS
Regidoria Educació - Pla Educatiu Entorn - Negociat Educació Infantil - PAEF EBM i 3-6	ABS Pubilla Cases - <i>Pediatría</i> - <i>Infermeria pediàtrica</i> - <i>Treball social</i>	ABSS districte 5 - Treball social - Educació social	Ctre Recursos Ocupacionals Oficina Tècnica de Plans d'Acció Territorial
EBM Casa Molí i AMPA (A) Llar d'Infants La Gua-Gua Escola Puig i Gairalt i A Escola Folch i Torres i A Escola La Carpa i A Escola Lola Anglada i A Centre escolar Alegre i A Centre escolar Fax i A Ctre escolar Lope de Vega Centre escolar UTMAR i A C. escolar S. Josep Obrer i A El Casalet (ass. ensenyants)	ABS Can Serra - <i>Pediatría</i> - <i>Infermeria pediàtrica</i> - <i>Treball social</i> Equip CSMIJ	Pla Municipal d'Infància - <i>Centre Tarongers</i> CDIAP Baula Càritas (<i>parròquia Pubilla C.</i>)	Centre Cultural la Bòbila Biblioteca la Bòbila Poliesportiu Zona Nord AV Pubilla Cases AV Can Serra
Serveis Educatius Generalitat: - Equip Ass. Psicopedagògic - Equip LIC - Ctre Recursos Pedagògics - CREDA Esplai Pubilla Cases Esplai Can Serra	Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR). Al CAP Torrossa Serveis Municipals de Salut	SaTeF (Servei de suport i acompanyament terapèutic a les famílies) Ctre Atenció Inform. Dona Escola Social Caritas Acadèmia Van Gogh Centre Dia Salut i Comunitat	Casa de la Reconciliació (<i>parròquia Can Serra</i>) Associació “Mujeres p'alante” Grup de dones de Can Serra Ass. Educativa Meritxell Adan (taller d'estudi assistit)

4. Història del treball en xarxa al districte:

Al voltant de la constitució dels ajuntaments democràtics (**any 1979**) les administracions locals varen donar resposta a les reivindicacions ciutadanes de serveis personals. Des de l'inici d'aquest procés hi va haver una actitud oberta de col·laboració entre Serveis Socials, Salut Escolar, Psicopedagògic, Planificació Familiar, Dinàmica Educativa, Esports i Centres de Cultura. Es desenvoluparen moltes experiències de treball comunitari intersectorial entre diferents institucions (Ajuntament, Institut Català de la Salut, Creu Roja...). La crisi econòmica dels **anys 90** va reduir l'àmbit d'actuació municipal a les competències obligatòries frenant el desenvolupament del treball comunitari. A la següent dècada, amb la superació de la crisi anterior i el canvi de govern autonòmic (**any 2003**), es tornaren a activar importants projectes comunitaris en diferents àmbits, com són els Plans Integrals de Barri o el Pla Educatiu de l'Entorn (PEE), amb subvencions europees, estatals i autonòmiques.

Al **curs 2006-2007** es va inaugurar l'escola bressol municipal Casa del Molí (EBM) i es va iniciar el PEE a Pubilla Cases i Can Serra, prioritzant el treball amb les famílies com a eix clau d'intervenció. El Programa d'Acompanyament Educatiu a les Famílies (PAEF) de la Regidoria d'Educació organitzà l'Espai Social de Debat Educatiu i tallers a famílies i, a l'any següent, es va activar un treball col·laboratiu amb les Àrees Bàsiques de Salut (ABS) de Can Serra i Pubilla Cases. L'EBM rebé assessorament de la Universitat Autònoma de Barcelona amb l'objectiu de millorar la relació amb les famílies. Es va iniciar una coordinació estable amb l'Àrea Bàsica de Serveis Socials (ABSS) del districte, amb unes trobades periòdiques per fer el seguiment de les famílies amb dificultats socioeconòmiques entre l'EBM, l'ABSS i el PEE. En aquestes trobades s'elaborà un protocol de derivació, orientació i comunicació entre els diferents serveis implicats. Es va crear la *comissió socioeducativa* a l'EBM. El Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç (CDIAP) Baula intervenia a l'EBM des del seu programa de prevenció. Més endavant, es varen coordinar diferents recursos del districte del Programa Municipal d'Infància i Adolescència (PMIA) de la regidoria de Benestar Social i Famílies (Centre Infantil *Naranjos*, Servei Respir, Espai Familiar...). L'EBM i l'escola La Carpa, han treballat la transició de cicle amb l'organització de visita dels infants.

Al juliol de **2009** s'aprovà la **Llei d'Educació de Catalunya**, on les administracions locals obtenen la categoria d'Administració Educativa de manera coresponsable amb la Generalitat. Es fa una referència a la participació dels ajuntaments i les entitats ciutadanes en l'**organització d'activitats extraescolars** que afavoreixen la integració de l'alumnat, així com el lideratge dels ajuntaments en el desenvolupament d'un **projecte educatiu local** a partir de l'organització d'una **xarxa socioeducativa local** que vinculi i impliqui tots els agents educatius del territori per tal d'aprofitar les oportunitats educadores de la comunitat.

Al maig de **2010** s'aprovà la **Llei dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència** amb l'objecte de promocionar-ne el benestar personal i social. Mitjançant actuacions de prevenció, atenció, protecció i participació que garanteixin l'exercici de llurs drets, l'assumpció de llurs responsabilitats i l'assoliment de llur

Xarxa d'Atenció a la Infància de 0 a 6 de Pubilla Cases i Can Serra

MISSIÓ: Col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criança dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos.

desenvolupament integral. A l'article 26 es regula la **Taula Territorial d'Infància**, que serà un òrgan col·legiat per coordinar, impulsar i promoure les polítiques d'infància al territori a través de les administracions i les institucions implicades.

Al mes d'abril de 2010 diferents professionals dels equipaments esmentats anteriorment, es van plantejar treballar en xarxa, per la qual cosa es va organitzar una primera reunió on varen participar els següents àmbits i serveis: **Serveis Socials**, professionals del PMIA, de l'ABSS i del CDIAP Baula; **Educació**, professionals de l'EBM, del PEE i del PAEF; **Salut**, professionals de les dues ABS (Can Serra i Pubilla Cases) i del Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ).

Al curs 2010-2011 la **regidoria d'Educació** va iniciar el projecte de **promoure una nova xarxa de suport a la tasca educativa de les famílies al districte 5è**, tal com ja funcionaven al districte de Santa Eulàlia, el barri de Bellvitge i el barri del Gornal. Es va acordar amb Serveis Socials l'Atenció Primària del districte 5è i, amb l'Oficina Tècnica de Plans d'Acció Territorial, seguir el procés de consolidació del treball en xarxa iniciat al districte entre els esmentats equipaments. El Centre de Recursos Ocupacionals, que treballa amb dones mares d'infants petits, també s'ha interessat a participar en el procés de constitució de la xarxa. Després s'organitzà una reunió de les escoles bressol i escoles públiques i concertades del districte per compartir el projecte i, finalment, es va **constituir un grup impulsor intersectorial** per elaborar el present **Document de Constitució de la Xarxa** i organitzar una **Jornada de Constitució** on serà aprovat.

5. Els valors de la Xarxa:

Entenem per **valors** els **principis ètics i de funcionament** que guiaran la presa de decisions i el treball quotidià de la Xarxa, i són els elements per anar construint un llenguatge comú i una metodologia compartida entre els seus components. La proposta de valors compartits s'expressen amb els següents conceptes:

– Vincle	– Diversitat	– Interès
– Responsabilitat	– Compromís	– Proximitat
– Drets dels infants	– Continuitat	– Coordinació
– Justícia Social (equitat)	– Acompanyament	– Desenvolupament integral
– Prevenció	– Escolta	– Flexibilitat
– Respecte	– Compartir	– Igualtat d'oportunitats
– Dignitat	– Confiança	– Participació activa

MISSIÓ: *Col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criança dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos.*

6. Visió de la Xarxa:

La *visió* recull la **imatge compartida del que els membres de la xarxa volem aconseguir** amb el seu desenvolupament. Proposem:

- Que els serveis d'atenció a la infància dels diferents àmbits estiguin coordinats i treballin conjuntament per l'acompanyament a les famílies.
- Que siguin respectats els drets dels infants i que tots els nens i les nenes puguin desenvolupar les seves potencialitats.
- Que les famílies siguin sensibles a donar resposta a les diverses necessitats de l'infant: biològiques, cognitives, emocionals, socials i espirituals.
- Que les famílies gaudeixin de la criança i l'educació dels seus fills, que siguin autònoms, però que quan necessitin suport instrumental o emocional el trobin en la seva xarxa de suport personal (família, amistats o veïnatge).
- Que totes les famílies tinguin accés als serveis educatius, de salut, socials, culturals, esportius, etcètera, per rebre l'acompanyament necessari en l'educació i criança dels seus fills.
- Que quan una família necessiti suport professional sigui atesa amb qualitat. És a dir, que tingui una bona accessibilitat, que se senti escoltada, que sigui derivada al servei adequat amb continuïtat i que rebi una resposta efectiva i satisfactòria.

7. Missió de la Xarxa (la raó de ser):

Som un conjunt d'equips professionals i entitats ciutadanes dels barris de Pubilla Cases i Can Serra que *col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criança dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos*. Ho realitzem d'una manera coordinada, cadascú als usuaris del seu servei i a grups de famílies amb projectes intersectorials i comunitaris

8. Anàlisi estratègica i possibles actuacions:

Per tal de definir una estratègia adaptada a la situació de l'entorn dels barris de Pubilla Cases i Can Serra, s'ha realitzat una primera anàlisi estratègica, elaborada pel grup impulsor de la xarxa. S'han recollit les oportunitats i les dificultats que ofereix el districte per a la criança i l'educació, així com les febleses i les forteses dels cuidadors dels infants de 0 a 6 anys. A partir de l'anàlisi estratègica proposem les següents línies estratègiques:

- *Coordinació equipaments i entitats*
- *Elaboració de llenguatge comú intersectorial*
- *Activitats intersectorials amb les famílies*

Xarxa d'Atenció a la Infància de 0 a 6 de Pubilla Cases i Can Serra

MISSIÓ: Col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criaça dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos.

Taula 2: Resultat de la primera anàlisi estratègica de la xarxa informal del districte. Setembre 2012

CONDICIONS INTERNES DE LES XARXES		ENTORN DE LES XARXES	
FORTALESES	DEBILITATS	OPORTUNITATS	AMENÇA (dificultat)
<p>F01 Proximitat entre els equipaments</p> <p>F02 Ubicació física de molts serveis específics al territori</p> <p>F03 Possibilitats de detecció precoç des de Pediatria, on s'atén la majoria d'infants.</p> <p>F04 Possibilitats del seguiment des del "Programa del nen sa" de l'EAP de Salut</p> <p>F05 Els equipaments tenen l'objectiu comú del benestar de l'infant</p> <p>F06 Voluntat dels equipaments per treballar en xarxa</p> <p>F07 Voluntat de millorar l'atenció i el seguiment de les famílies</p> <p>F08 Alguns equipaments ja treballen conjuntament.</p> <p>F09 Els equipaments mantenen una relació continuada amb les famílies</p> <p>F10 El coneixement i posta en pràctica de la nova Llei d'Infància</p>	<p>D01 Sobrecàrrega assistencial dels equipaments</p> <p>D02 El treball individualitzat dificulta la dedicació al treball grupal i comunitari</p> <p>D03 Dificultat de contactar entre els equipaments</p> <p>D04 Desconeixement del funcionament i objectius d'altres equipaments</p> <p>D05 Manca de coordinació entre els equipaments que intervenen en les mateixes famílies</p> <p>D06 Manca de "protocols" i criteris consensuats en relació a les "situacions de risc" dels infants o les famílies</p> <p>D07 La rotació dels tècnics dificulta la relació entre equipaments</p> <p>D08 Sobreatenció i superposició de veus i indicacions als usuaris</p> <p>D09 Manca del reforç del treball mancomunat en xarxa des dels equipaments</p>	<p>O01 Les reunions informatives a famílies d'inici de curs, poden vehiculitzar temes acordats amb la Xarxa.</p> <p>O02 Les famílies en general volen el millor per als seus fills</p> <p>O03 Capacitat de les famílies per detectar les seves necessitats</p> <p>O04 Capacitat de les famílies en general d'acostar-se als serveis per demanar ajuda. Sovint atenem famílies de les que no parteixen les demandes.</p> <p>O05 Poder aprofundir en la realitat dels barris a diferent escala.</p> <p>O04 La diversitat cultural de les famílies pot ajudar a incorporar actituds de respecte a la diferència i la flexibilitat en el tracte</p> <p>O05 La Llei d'Educació de Catalunya</p> <p>O06 La Llei dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència</p>	<p>A01 Les famílies valoren més les necessitats biològiques i de protecció</p> <p>A02 Cada setmana arriben nous infants al parvulari (matrícula viva) que no saben parlar la llengua o que no havien estat escolaritzats</p> <p>A03 Diferents visions del "Benestar" entre les famílies i els serveis</p> <p>A04 Manca de temps i/o sensibilitat de les famílies per interaccionar amb els serveis que necessiten.</p> <p>A05 La retallades dels recursos econòmics als equipaments públics</p> <p>A06 Dificultat de conciliar la vida familiar amb la vida laboral</p> <p>A07 Teixit associatiu fràgil</p> <p>A08 S'incrementen les famílies amb greus problemes econòmics que repercuteixen en l'atenció dels fills</p> <p>A09 La societat és canviant i això fa que el document pugui quedar obsolet. <i>Ha de ser "projecte obert"</i></p>

Taula 3: Possibles actuacions de la Xarxa agrupades per les tres línies estratègiques

ACTUACIONS PER LÍNIES ESTRATÈGIQUES		
COORDINACIÓ EQUIPAMENTS I ENTITATS	ELABORACIÓ DE LLENGUATGE COMÚ INTERSECTORIAL	ACTIVITATS INTERSECTORIALS AMB LES FAMÍLIES
<p>Establir una coordinació periòdica entre tots els serveis d'atenció a la infància del districte.</p> <p>Elaborar un catàleg de serveis d'atenció a la petita infància al districte.</p> <p>Establir un protocol de prevenció i orientació del maltractament infantil al districte.</p> <p>Disseny d'un espai WEB per als equipaments i les entitats.</p>	<p>Compartir temes d'interès amb les famílies sobre educació i criaça i elaborar documentació per compartir (orientacions inici curs)</p> <p>Acordar sobre el seguiment d'infants i famílies que se segueixen des de diferents equips professionals.</p> <p>Establir unes orientacions de salut per als centres educatius.</p> <p>Organitzar sessions de formació i projectes de recerca intersectorial.</p>	<p>Promoure sessions sobre educació i criaça amb famílies.</p> <p>Difondre documentació sobre la promoció de la cultura de la infància elaborada per la xarxa (pòsters...)</p> <p>Realitzar activitats lúdiques amb famílies per afavorir el joc entre infants i els seus adults.</p> <p>Promoure un espai web de consulta per a les famílies sobre educació i criaça.</p>

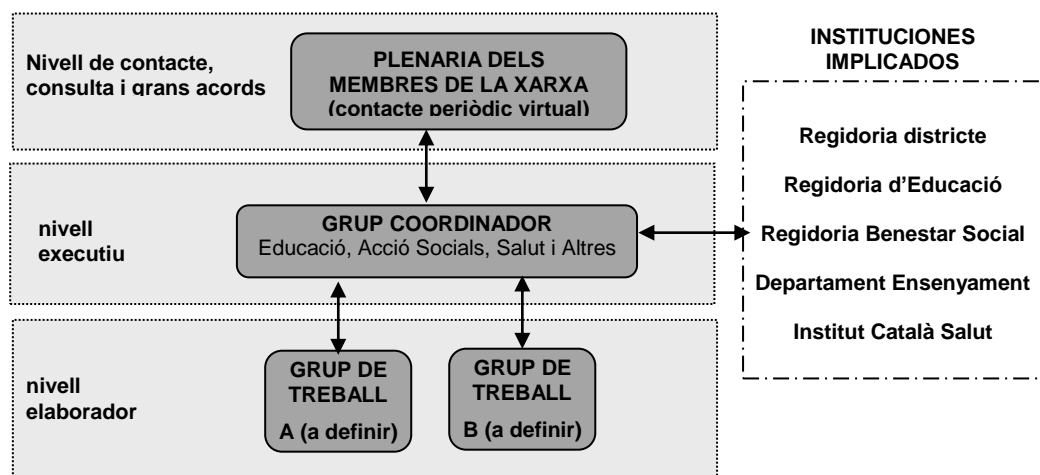
Xarxa d'Atenció a la Infància de 0 a 6 de Pubilla Cases i Can Serra

MISSIÓ: Col·laborem per acompanyar i oferir suport a les famílies en la seva tasca d'educació i criança dels seus fills i filles de 0 a 6 anys, perquè creixin autònoms, solidaris i joiosos.

9. Organització i funcionament:

La Xarxa està estructurada amb els òrgans i les funcions següent:

- **Plenari dels membres de la Xarxa:** format per tots els membres de la Xarxa. Es reuniran un cop a l'any en una jornada de treball per aprovar el pla de treball següent i la memòria d'avaluació del curs passat. Serà un lloc de trobada i d'intercanvi de la Xarxa. Els membres plenaris de la Xarxa estaran permanentment en contacte virtual amb una xarxa telemàtica. És l'òrgan de contacte, de consulta i de per prendre grans acords.
- **Grup coordinador:** es reunirà mensualment per garantir la coordinació de la Xarxa, elaborar la proposta de pla de treball, de memòria, realitzar el seguiment de la Xarxa i mantenir el contacte virtual permanent amb tots els membres de la Xarxa. Estarà format per una representació d'Escola Bressol, Escola Pública, Escola Concertada, Àrea Bàsica de Salut, Àrea Bàsica de Serveis Socials, CDIAP Baula, Centre d'Esplai i regidoria d'Educació. Òrgan executiu
- **Grups de treball:** es crearan a proposta del Plenari i el Grup coordinador realitzarà el seguiment. Estaran formats per membres de la Xarxa dels diferents equips professionals o entitats amb un encàrrec i un període de temps concret per realitzar-ho. És l'òrgan elaborador o productiu. Els grups de treball podrien tractar temes d'interès a varies xarxes de la ciutat i per tant estar formats per membres de diferents xarxes.
- **Coordinació tècnica:** realitzarà la secretaria tècnica de la Xarxa, les convocatòries, la documentació de les diferents activitats i realitzarà el manteniment de la plataforma telemàtica per connectar tots els membres de la Xarxa. Serà un tècnic de la regidoria d'Educació.

Proposta de GRÀFIC DE L'ESTRUCTURA ORGANITZATIVA de la Xarxa d'Educació i Criança al dte. 5è. Setembre 2012

La Xarxa es constituirà formalment en la primera Jornada de Treball de la Xarxa que es realitzarà el mes de novembre de 2012, on s'aprovarà definitivament el document de constitució i el primer Pla de Treball, amb la participació de les institucions

implicades (Regidoria de districte, Regidoria d'Educació, Regidoria de Benestar Social, departament d'Ensenyament i Institut Català de la Salut)

10. Marc bibliogràfic a compartir:

Amb la finalitat de definir un marc referencial del llenguatge comú intersectorial:

Per a famílies:

- Brazelton TB (2004): ***Cómo educar con sentido común.*** Ed Medici. Barcelona.
- González C (2008): ***Omple'm de petons, com criar els vostres fills amb amor.*** Angle Editorial. Barcelona.
- Hogg T i Blau M (2006): ***El secreto de tener bebés tranquilos i felices.*** RBA editor. Barcelona.
- Juul J (2004): ***Su hijo, una persona competente. Hacia los nuevos valores básicos de la familia.*** Ed Herder. Barcelona.
- Jové R (2010): ***La crianza feliz.*** Ed La esfera de los libros. Madrid.
- Novo M. i Tonucci F. (2006): ***Bienvenido Juan, cartas a un niño que va a nacer.*** Ed. Graó. Barcelona.
- Thió de Pol, Carme (2008): ***Entre pares i fills.*** Ed Barcanova. Barcelona.

Per a professionals:

- Stern DN, Bruschiweiler-Stern N, Freeland A (1998) ***El nacimiento de una madre. Cómo la experiencia de la maternidad te cambia para siempre.*** Ed. Paidós. Barcelona. 1999.
- Stadlen, Naomi (2005): ***Lo que hacen la madres. Sobre todo cuando parece que no hacen nada.*** Ed Urano. Barcelona.
- Barudy J i Dantagnan M (2005): ***Los buenos tratos a la infancia.*** Ed Gedisa. Barcelona.
- Brazelton TB i Greenspan SI (2005): ***Las necesidades básicas de la infancia.*** Ed Graó. Barcelona.
- Gutman L (2009): ***Crianza, violencias invisibles y adicciones.*** Editorial Del Nuevo Extremo. Buenos Aires.
- López Sánchez F (2008): ***Necesidades en la infancia y en la adolescencia.*** Ed Pirámide. Madrid.
- Salvador Beltran G (2009): ***Familia. Experiencia grupal bàsica.*** Ed Paidós. Fundació Vidal i Barraquer. Barcelona.
- Winnicott, DW(1998): ***Los bebés y sus madres.*** Ed Paidós. Barcelona.
- Generalitat de Catalunya (2008): ***Protocol d'activitats preventives i de promoció de la salut a l'edat pediàtrica.*** Ed. Direcció General de Salut Pública del Departament de Salut. Barcelona.